

Verslag deskundigengroep dierziekten HPAI risicoanalyse

29 april 2021

Aanwezig (online): Arjan Stegeman (voorzitter), Roy Slaterus, Sjaak de Wit (schriftelijk), Nancy Beerens (schriftelijk), Mart de Jong (schriftelijk), Erik van Geloof, Francisca Velkers, Ron Fouchier, Annemarie Bouma (secretariaat), Roxani Rijnveld (secretariaat)

1. Hoe is de stand van zaken wat betreft de hoogpathogene vogelgriep (HPAI) verspreiding in wilde vogels in Nederland op dit moment? Wat verwacht u van de HPAI situatie in wilde vogels de komende weken?

Vooraf in Noord-Nederland werden de afgelopen weken opnieuw veel dode brandganzen en ook andere vogels gemeld. Het betreft hier een tweede sterftegolf, na de eerste piek in november. Een verklaring kan zijn dat vogels uit verschillende groepen hier tijdens de voorjaars trek zijn samen gekomen, waardoor de kans op virusoverdracht opnieuw is toegenomen. Toch is de recente toename van sterfte onder brandganzen opmerkelijk. Een groot deel van deze vogels zal immers al de hele winter in Nederland aanwezig zijn geweest; ons land is een belangrijk overwinteringsgebied voor deze soort en veel verder zuidelijk komen ze weinig voor. Het is denkbaar dat ook andere watervogelsoorten een rol hebben gespeeld. Maar in maart en april zijn immers maanden met veel vogeltrekbewegingen. Hier is echter geen duidelijkheid over te geven.

In april werden er tot nu toe ongeveer 100 dode wilde vogels getest, waaronder ganzen, zwanen, eenden, meeuwen en roofvogels. Er werden 12 vogels positief getest voor HPAI H5N1 virus. Dit betrof 11 brandganzen en 1 knobbelzwaan die allen gevonden waren langs de Waddenzee kust (Dollard) in Friesland/Groningen.

2. Is er een kans dat het HPAI virus langer dan vorige seizoenen met vogelgriep in wilde vogels in Nederland blijft circuleren en bijvoorbeeld ook deze zomer nog aanwezig zal zijn. Hoe groot acht u die kans en welke factoren spelen een rol bij het al dan niet uitdoven van circulatie van HPAI in wilde vogels dit voorjaar?

De vogeltrek is nog steeds in volle gang. Veel overwinterende watervogels, zoals eenden, ganzen en zwanen, zijn al weggetrokken. Met name de watervogels die naar arctische gebieden trekken, zoals kanoeten en andere steltlopers, passeren Nederland de komende weken nog; veel van deze soorten maken een tussenstop in de Waddenzee. Vanaf half mei neemt de voorjaars trek door Nederland in snel tempo af, maar van de soorten die het afgelopen seizoen met vogelgriep gevonden werden blijft er ook een aantal in Nederland (bijv. knobbelzwanen en grauwe ganzen). De brandganzen trekken voor een deel terug naar de arctische broedgebieden, maar een deel blijft ook in Nederland om te broeden. In getallen uitgedrukt gaat het om ca. 800.000 brandganzen in de winter en 20.000 paren in het broedseizoen. Een groot deel van de grauwe ganzen blijft het hele jaar in Nederland (broedpopulatie ca. 100.000 paren). Deze soort krijgt vroeg in het voorjaar al kuikens en het duurt dan ook niet lang meer voordat de eerste families groepen beginnen te vormen (o.a. ruiconcentraties in de zomer). Ook veel knobbelzwanen zijn jaarrond in Nederland aanwezig (broedpopulatie ca. 8000 paren) en vooral onvolwassen exemplaren vormen ook gedurende het voorjaar nog groepen. Het merendeel van de smienten (maximaal ca. 900.000 exemplaren midden in de winter) is wel al uit Nederland vertrokken. Dit voorjaar verloopt tot dusver vrij koud met langdurige noordenwinden, maar hoewel het weer enige invloed heeft op de trek zullen dit soort weersomstandigheden de trek niet met maanden of zelfs weken vertragen. Het moment waarop vogels op de broedplaatsen moeten arriveren verschilt per soort, maar ligt min of meer vast.

De infectiedruk zal waarschijnlijk over een week of twee lager zijn dan in de afgelopen weken het geval was. De hoge dichtheden watervogels die tijdens de winter in Nederland waren zijn er in de zomer niet meer en de condities voor het virus om in de omgeving te overleven zullen ook veel minder gunstig zijn.

Het is echter moeilijk om kwantitatieve uitspraken te doen over de mate waarop het virus blijft circuleren in wilde vogels gedurende de zomer. In de wilde vogelmonitoring uit eendenkooien zijn in 2021 geen positieve vogels meer gevonden maar dat zijn niet de ganzen en zwanen waar het in de huidige vogelgriepuitbraak vooral om ging. Een uitgebreide wilde vogelmonitoring zou hier meer inzicht in kunnen geven maar dit is niet iets wat op korte termijn op voldoende capaciteit te organiseren is. Dit is een overweging voor de langere termijn. Op de korte termijn is het belangrijk om met name de roofvogels en zwanen en ganzen in de gaten te houden en vondsten van dode vogels van deze soorten te blijven onderzoeken.

3. Hoe groot acht u op dit moment, vergeleken met de situatie op 24 maart 2021, de kans dat een Nederlands pluimveebedrijf wordt besmet met HPAI vanuit wilde vogels of door een ander pluimveebedrijf?

Het risico is op dit moment nog hoog. Er worden nog steeds besmette vogels in Nederland gevonden en de trekbewegingen zijn nog in volle gang. In april werden er twee besmettingen van hobbypluimvee aangetoond. Dit betrof een pauw in Hoorn (Noord-Holland) en een kip in Noorddijk (Groningen). Op beide locaties werd HPAI H5N8 virus aangetoond, terwijl in april in wilde vogels alleen HPAI H5N1 virus gevonden in het noorden van het land. De verwachting is wel dat het risico over twee weken is afgenomen.

De onzekerheid zit erin dat recente besmettingen plaatsvonden bij gehouden dieren met een type virus waarvan we niet weten in welke wilde vogelsoorten het circuleert en dus is het moeilijk in te schatten of het in de zomer zal verdwijnen. Waakzaamheid blijft geboden.

4. Verwacht u dat die kans voor bepaalde regio's in Nederland hoger of lager is? Zo ja, voor welke regio's en kunt u schatten hoe groot de insleepkans in deze regio's is?

Het is te verwachten dat het risico in de kustprovincies hoger is dan in andere provincies in Nederland maar het is nu nog te vroeg om daarom een lager risico aan de inlandse provincies te verbinden. De situatie zal waarschijnlijk over twee weken heel anders zijn voor heel Nederland.

In andere Europese landen lijkt het in de landen om ons heen rustiger te worden. Duitsland en Frankrijk hebben de afgelopen tijd een stuk minder uitbraken gehad. De situatie in Polen is wel verontrustend. Polen heeft heel veel uitbraken die voor een belangrijk deel het gevolg zijn van tussenbedrijfsverspreiding. Verspreiding van het virus uit die gebieden in Polen naar Nederland is niet ondenkbaar, gezien het contact dat er normaal gesproken tussen de Poolse en Nederlandse pluimveesector is. Extra waakzaamheid voor deze mogelijke route van verspreiding is geboden.